

Göteborgs Stads riktlinjer för nyanländas elevers rätt till utbildning, inklusive checklista

(Reviderad version efter beslut i KF den 21 april 2016, se Dnr: 1689/15)

För unga nya göteborgare är inkluderande utbildning en viktig förutsättning för att få vara med och skapa framtiden.¹ Att på bästa sätt tillvarata elevers olikheter utmanar skolans kompetens. Ytterst handlar lösningar av skolsituationen för nyanlända elever om mänskliga rättigheter och om att tillförsäkra varje elev dess rätt till trygghet och utbildning.² Att skolan här lyckas med sitt uppdrag har avgörande betydelse för eleven och dess familj, men också för Göteborgs strävan att vara en socialt hållbar stad för alla.³

Syftet med nedanstående riktlinjer är ökad likvärdighet i grundskola och grundsärskola. Riktlinjerna bidrar till att ge en gemensam grund för att ta fram lokala handlingsplaner och för fortsatt utveckling av organisatoriska, pedagogiska och relationella förutsättningar som gynnar nyanlända elevers lärande. Riktlinjerna vilar i lag och i de allmänna råden för utbildning av nyanlända elever.⁴ Det rättighetsperspektiv som genomsyrar riktlinjerna kan också ge vägledning till de för nyanlända barn så viktiga förskoleklassen och fritidshemmet, samt till de fristående skolor som tar emot nyanlända elever.⁵ Riktlinjerna revideras vid behov, till exempel vid ändringar i lag och förordning.

Vanlig kritik mot skolor är bristande kunskaper om nyanlända elevers bakgrund, situation och kunskapsnivå, samt att skolintegrationen inte fungerar tillfredsställande. Ofta kritiseras skolor för svagt flerspråkigt och interkulturellt perspektiv, bristande studiehandledning på elevens modersmål/skolspråk och modersmålsundervisning som lever sitt eget liv med liten samverkan med annan undervisning. Skolinspektionen menar generellt att flerspråkiga barn inte ges förutsättningarna för en optimal språk- och kunskapsutveckling.⁶ Om kvalitén på mottagande skolors verksamhet brister, urholkas rätten till en likvärdig utbildning. Enligt utbildningsdepartementet är lärarnas kompetens, flexibilitet i skolans organisation och höga förväntningar på eleven, framgångsfaktorer inom området nyanlända elevers rätt till utbildning.⁷

¹ Förslag till budget 2014 – och flerårsplaner 2015-2016 för Göteborgs Stad, sid 5: *”Alla människor ska få vara med och skapa framtiden, inte bara några få.”*

² FNs konvention om barnets rättigheter, Barnkonventionen.

³ *”Vi vill skapa ett jämlikt och hållbart Göteborg”*, se förord i förslag till budget 2015 och flerårsplaner 2016–2017 för Göteborgs Stad.

⁴ De allmänna råden utgår från författningar. Skola och kommun måste om de avviker från allmänna råd ange hur man annars genomför utbildningen för nyanlända (Allmänna råd 2008:3).

⁵ De allmänna råden fungerar även som vägledning för dessa verksamheter (Allmänna råd 2008:3).

⁶ Skolinspektionen (2009) *Utbildning för nyanlända elever- rätten till en god utbildning i en trygg miljö*. Skolinspektionen, kvalitetsgranskning Rapport 2010:16, *Språk- och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska*. Bunar & Vetenskapsrådet, 2010: 16 *Nyanlända och lärande- En forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan*.

⁷ Departementsskrivelse, 2013, DS 2013:6.

Nyanländ elev

Göteborgs riktlinjer för nyanlända elever innebär att dessa elever omfattas av särskilda rättigheter. Det blir därför viktigt med en definition av begreppet *nyanländ elev*. Insatser som är kopplade till nyanlända kan dock vid behov pågå längre tid än vad definitionen nedan anger.

Med nyanländ avses i skollagen §12a den som

1. har varit bosatt utomlands,
2. nu är bosatt i landet, och
3. har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år.

En elev skall inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet.

Gemensamt för nyanlända elever är migrationsbakgrund och det faktum att de är nybörjare i den svenska skolan, men för övrigt är de en grupp med stora olikheter. Nyanlända har inte svenska som modersmål och kan oftast inte tala eller förstå svenska. De vistas i Sverige under mycket olika villkor och *det finns stora skillnader i deras utbildningsbakgrund*.⁸ Det är som forskaren Nihad Bunar påpekar viktigt att förstå den ständigt närvarande migrationsprocessen, och vad det innebär att vara nyanländ i den svenska skolan:

[...] att gå i en förberedelseklass för att sedan integreras i ordinarie klasser, att brottas med svenska glosor och grammatik och att fortfarande kämpa med att erövra modersmålet, att umgås med gamla och knyta kontakter med nya kamrater, att hantera skolans och föräldrarnas krav och förväntningar och samtidigt få lov att vara barn.

Bunar, N. (2010:45)
*Nyanlända och lärande- En
forskningsöversikt
om nyanlända elever i den svenska skolan.*

⁸ Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever (2008:6-7) och Bunar, N. & Vetenskapsrådet (2010:17).

Definitioner och begrepp

Andraspråk

Språk som lärs in sedan individen helt eller delvis tillägnat sig sitt förstaspråk (modersmål).

Asylsökande barn och unga

Utländsk medborgare som kommit till Sverige och begärt skydd, men som inte fått sin ansökan avgjord av Migrationsverket och/eller migrationsdomstol. Asylsökande barn har rätt att gå i skola, men har inte skolplikt.

Barn och unga som vistas i landet utan tillstånd

Barn som vistas utan tillstånd i Sverige har rätt att gå i skola, men har inte skolplikt.

Papperslösa barn och unga

Begreppet papperslösa barn och unga avser:

- barn som myndigheterna inte känner till
- barn som har haft rätt att vistas här under det att deras ansökan om uppehållstillstånd prövas men där den rätten har upphört
- barn som med stöd av ett tidsbegränsat uppehållstillstånd vistats här men vars tillstånd har upphört. (Ibland talas om gömda barn: De är i en situation där de efter avvisningsbeslut håller sig gömda)

Ensamkommande barn

Barn under 18 år som kommer till Sverige utan vårdnadshavare.

Förberedelseklass

Undervisningsform där nyanlända elever utifrån deras individuella behov i grundskolan får introduktion och undervisning. Detta för att introduceras till den svenska skolan och utifrån bedömning så tidigt som möjligt ta del av ordinarie undervisning.

God man

En person som ska ta tillvara det asylsökande ensamkommande barnets intressen när föräldrarna själva inte kan göra det. Utses av kommunens överförmyndare.

Bedömning

Insamling av information om en elevs tidigare skolgång, erfarenheter och kunskaper som underlag för beslut om elevens årskursplacering och fortsatta utbildning. Kartläggning är en metod i bedömningsarbetet där Skolverket ger ut nationellt kartläggningsmaterial.

Modersmål

Det eller de språk som barn lär sig först, förstaspråk.

Mottagningsenhet

Mottagningsenhet benämns ofta som introduktionsenhet eller Välkomst. Här sker första mottagande, information och bedömning.

Nyanlända elever

Med nyanländ ska avses den som har varit bosatt utomlands och som numera är bosatt här i landet eller ska anses bosatt här och som har påbörjat sin utbildning här efter höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet.⁹

Studiehandledning

Handledning på elevens modersmål, eller på elevens starkaste språk.

Särskilt förordnad vårdnadshavare

Utses till ensamkommande barn som har fått permanent uppehållstillstånd och är under 18 år.

⁹ Definition av nyanländ i skollagen 2010:800 (3 kap 12a §), enligt ändring som gäller från januari 2016.

Mottagande

Eleven har rätt till *lättillgänglig och översatt information* om hur anmälan till skola och fritidshem ska ske. Elevens ska här också ges information om det fria skolvalet. Vid introduktionssamtalet är det viktigt att skolan tar del av elevens och vårdnadshavarens förväntningar på skolan. Skolan ska utifrån kommungemensamma riktlinjer ha beredskap och rutiner för att ta emot nyanlända elever, utifrån varje elevs tidigare kunskaper, erfarenheter, behov och förutsättningar. Skolan ska skapa en god relation till elev och vårdnadshavare.¹⁰ Eleven har på sitt modersmål eller skolspråk rätt till ett samtal med skolledare, klasslärare/mentor och skolsköterska. Eleven har rätt till trygghet och i introduktionssamtalet ingår information om offentlighet och sekretess. Skolan skall ha rutiner för att garantera papperslösa elevers anonymitet och rätt till utbildning.¹¹

I samband med skolans introduktionssamtal deltar skolsköterskan för att informera elev och vårdnadshavare om elevhälsan och boka tid för det hälsobesök som eleven har rätt till. Hälsobesöket kan ske i direkt anslutning till introduktionssamtalet. Skolsköterskan går då bland annat igenom tidigare och aktuell sjukdomshistoria och vaccinationsstatus. Vid hälsobesöket erbjuds tolk. Om eleven ej varit på hälsoundersökning på vårdcentral skickas remiss från skolhälsovården. I Skolhälsovårdens metodhandbok för Göteborg finns ytterligare beskrivningar av skolsköterskans och skolläkarens ansvar för nyanlända.

Rektor ansvarar för att nyanländ elevs kunskaper skyndsamt ska bedömas. Bedömningen av förkunskaper och förmågor utgör en viktig grund för elevens fortsatta utbildning. Av samma skäl är kartläggning av elevens erfarenheter även ett viktigt inslag i förskoleklassen. Resultatet av bedömningen ska ingå i underlaget för beslut om placering i årskurs och undervisningsgrupp, samt för hur undervisningen ska planeras. För många elever krävs det sannolikt längre tid för att genomföra en mer ingående kartläggning. Avsikten är dock inte att i detta inledande skede göra en helt uttömmande kartläggning av elevens kunskaper. Det viktiga är att han eller hon bedöms skyndsamt och därmed tidigt ges de åtgärder som är lämpliga.

En nyanländ elev ska inom två månader från det att han eller hon för första gången tagits emot i skolväsendet placeras i en årskurs som är lämplig med hänsyn till hans eller hennes ålder, förkunskaper och personliga förhållanden i övrigt. Inom samma tid ska eleven placeras i årskurs och undervisningsgrupp (ordinarie klass).¹²

Utgångspunkten ska vara att eleven så snart som möjligt ska kunna följa och tillgodogöra sig undervisningen i den undervisningsgrupp som eleven normalt ska tillhöra. En nyanländ elev som saknar tillräckliga kunskaper i det svenska språket för att kunna följa och tillgodogöra sig den ordinarie undervisningen kan, om rektor så beslutar, delvis få undervisas i förberedelseklass. En elevs undervisning i förberedelseklass i ett visst ämne ska avbrytas så snart eleven bedöms ha tillräckliga

¹⁰ Det är viktigt att skolan, även vad gäller nyanlända, erkänner och tillvaratar föräldrars positiva roll i sina barns utveckling. Vi vet från forskning att elever förankrade i familjeidentiteter lyckas bättre i skolan och att relationen mellan hem och skola i ett flertal studier pekas ut som avgörande för att nyanlända elever skall lyckas bra i skolan. Bunar och Vetenskapsrådet (2010:29 och 37-38).

¹¹ I Göteborg har kommunfullmäktige beslutat att staden fullt ut ska omsätta FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna och barn- och kvinnokonventionerna i praktisk handling för alla som vistas i kommunen. Detta innebär administrativt att papperslösa elever manuellt registreras som elever med skyddad identitet. Förvaltningar rapporterar hur många elever som vistas i landet utan tillstånd till stadsledningskontoret 1 september och 1 februari.

¹² Placering i årskurs och undervisningsgrupp, se skollagen 2010:800, (3 kap. 12 e §)

kunskaper för att kunna delta i den ordinarie undervisningen i ämnet. Undervisning i förberedelseklass ska inte få pågå längre än två år.¹³

Bestämmelserna om åtgärdsprogram ska inte tillämpas om en elevs stödbehov bedöms kunna tillgodoses genom en åtgärd till stöd för nyanlända elever eller andra elever vars kunskaper har bedömts. I kartläggningen tas även ställning till om rektorn behöver initiera ytterligare utredning avseende särskilt stöd. I de fall det finns misstanke om att det föreligger en utvecklingsstörning ska detta utredas enligt författningarna.¹⁴ Under utredning går eleven i grundskolan.

Skolan har ett viktigt ansvar vad gäller ensamkommande barn och här är rollfördelning och samverkan viktig. Ett ensamkommande barn är en person som är under 18 år och som vid ankomsten till Sverige är skild från båda sina föräldrar eller från någon annan vuxen person som får anses ha trätt i föräldrarnas ställe, eller som efter ankomsten står utan sådan ställföreträdare.¹⁵

Introduktion

Under elevens första tid i skolan informeras elev och vårdnadshavare om det svenska skolsystemet, skolans rutiner och om den svenska skolans värdegrund, mål och arbetssätt. Vid informationen deltar tolk på berört språk. Skolan ansvarar för att fortlöpande föra en dialog med elev och vårdnadshavare i dessa frågor. För asylsökande ensamkommande barn och ungdomar ska kommunen snarast förordna en god man.

Fritidshem av god kvalitet ger värdefullt stöd för nyanlända elevers kunskapsutveckling och integration. Rätten till plats ska baseras antingen på en individuell bedömning av elevens eget behov av fritidshem, eller om barnet behöver det för att vårdnadshavarna arbetar eller studerar.

Eleven har rätt till en *preliminär individuell planering* för en kortare period som görs tidigt i introduktionen och att skolan sedan ansvarar för att den fortlöpande följs upp, utvärderas och förnyas. Skolan ska även återkommande ge elev och vårdnadshavare information om det svenska skolsystemet utifrån värdegrund, mål och arbetssätt och därmed skapa förståelse för de styrdokument som gäller. Skolan ska ha fastslagit *rutiner för elevens introduktion* i den klass som eleven är inskriven i. Introduktionen ska underlättas, genom exempelvis faddrar och mentorer.

Skolan ska samarbeta med olika berörda aktörer, så som exempelvis föreningar och omgivande närsamhälle, sociala myndigheter, barnmedicin och flyktingbarnteam. Detta i syfte att ge stöd för varje elevs introduktion.

¹³ Förberedelseklass, se skollagen 2010:800 (3 kap. 12 f §).

¹⁴ Skollagen 2010:800, (7 kap. 5 §).

¹⁵ Internationell forskning om ensamkommande barn betonar skolans roll som en betydelsefull och hälsofrämjande arena i barnens liv, Socialstyrelsen (2013). Varje ensamkommande asylsökande barn har rätt att få en god man som kan företräda henne eller honom i Sverige. Det är överförmyndaren i vistelsekommun som är ansvarig för att förordna en god man. Den gode mannen har rätt och skyldighet att bestämma i alla frågor som rör barnets angelägenheter, personliga såväl som ekonomiska och rättsliga. Det betyder t.ex. att det är den gode mannen som har det avgörande inflytandet över frågan om barnets boende, vilken skola barnet ska gå i osv. Uppdraget som särskilt förordnad vårdnadshavare är rent juridiskt detsamma som för den gode mannen, men är mer inriktat på den långsiktiga planeringen och integrationen för barnet än den uppgift gode mannen har under tiden för asylprövningen. Se ”*Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar, maj 2015.*”

Individuell planering

Eleven har rätt till *individpassade lösningar* utifrån sina förutsättningar, behov och målsättningar. Individuell planering är viktigt för alla elever, men är av särskilt vikt för nyanlända elever där kartläggning är en fortsatt process även i den ordinarie verksamheten. Individuell planering för den nyanlände eleven får därför i de allmänna råden en egen rubrik. Den individuella planeringen förutsätter bred och kontinuerlig pedagogisk *bedömning*, som omfattar aspekter som *läs- och skrivförmåga, kunskaper i modersmål, svenska och andraspråk, liksom kunskaper beträffande begrepp, förståelse och problemlösningsförmåga inom olika ämnen*. Skolan ska därför ha rutiner för hur och av vem den pedagogiska kartläggningen ska dokumenteras och genomföras. Klasslärare, ämneslärare och lärare i svenska som andraspråk ska samarbeta med modersmåls lärare på elevens skolspråk eller modersmål. Planeringen ska utifrån skolans mål fortlöpande utvärderas och revideras med utgångspunkt i elevens behov och progression.

Skolan ska vara en *flexibel organisation* som kan möta variationer i tillströmning av nyanlända elever. Organisationen ska också utifrån elevens rättigheter, behov och målsättningar möjliggöra en flexibel övergång från introduktionsgrupp till elevens reguljära klass. Tydliga rutiner för en smidig övergång ger bättre förutsättningar för elevens utbildning. Erfarenheter visar att det är slussningen ut till och undervisningen i den ordinarie klassen som är den svaga länken i inkluderingsarbetet.¹⁶ Skolan ska utifrån varje elevs individuella planering ha en beredskap att förändra sin organisation och exempelvis överväga vilka för- respektive nackdelar som undervisning i förberedelseklass och ordinarie klass innebär för den aktuella eleven. Hur länge en elev befinner sig i förberedelseklass styrs av principen att snabb skolintegration är av godo och enligt skollag får vara maximalt två år, samt av en individuell bedömning utifrån varje enskild elevs förutsättningar, behov och målsättning. Vid behov är elevhälsoteamet en betydelsefull resurs i den fortsatta planeringen av insatser för nyanlända elever.

Alla elever har *rätt till inflytande* över sin utbildning. Skolan skall i dialog ta vara på elev och vårdnadshavares erfarenheter av elevens tidigare skolgång. Skolan ska skapa förutsättningar för elev och vårdnadshavare att återkommande ges information och möjlighet att ställa frågor om elevens skolgång och skolans verksamhet. Tolk och översatt information ska erbjudas vid behov.

Undervisning

Eleven har rätt till en inkluderande lärmiljö där undervisning och skoltillvaro ger god kunskapsbildning i en känsla av sammanhang och trygghet som möjliggör integration.¹⁷

Det är viktigt att eleven får den undervisningstid den har rätt till. Den garanterade undervisningstiden inom grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska för nyanlända elever vars kunskaper har bedömts, motsvara minst den undervisningstid som elever i samma årskurs har rätt till. Detta är särskilt viktigt att beakta när eleven går i förberedelseklass.¹⁸

¹⁶ Skolverket (2013) *Nyanlända elever i fokus*, s4.

¹⁷ För betydelsen av känsla av sammanhang, se Aaron Antonovsky, 2005, *Hälsans mysterium*, Natur & kultur. Lars H Gustafsson skriver om att detta är särskilt viktigt för barn med trauma Gustafsson, Lars H., Lindkvist, Agneta & Böhm, Birgitta, 1987, *Barn i krig* Rädda Barnen/Verbum Gothia, Stockholm.

¹⁸ Skollagen 2010:800 (kap. 10 5 §) slår fast att nyanländ elev har rätt till samma återstående undervisningstid som övriga elever i den årskursen.

En prioriterad timplan, med utökad svenska i fördelning mellan ämnen, kan när det bedöms gynna elevens lärande ges under maximalt ett år. Eleven har rätt till det stöd den behöver för att utvecklas så långt som möjligt i alla ämnen. *Undervisning ska utgå från elevens förmågor, intressen och starka sidor.* Varje elevs befintliga ämneskunskaper och erfarenheter ska tas tillvara och vidareutvecklas. Särskild vikt ska läggas vid ämnesspråk och studieteknik, lämplig för elever med annat modersmål eller flerspråkig bakgrund. Arbetssätt som förenar språk och kunskapsutveckling ska tillämpas.¹⁹

Eleven har rätt till *modersmålsundervisning*. Samtidiga satsningar på modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet eller elevens skolspråk, ämneskunskaper och svenska som andraspråk är varandras komplement. De ersätter inte varandra, då de alla har betydelse för elevens kunskapsutveckling. De är enligt forskning avgörande för elevens språk- identitet och kunskapsutveckling.²⁰ Göteborgs stad har även beslutat att ämnesundervisning på andra modersmål än svenska ska öka.

Med studiehandledning menas i dessa riktlinjer att eleven har rätt till *studiehandledning* på sitt modersmål eller sitt skolspråk, om eleven behöver det. Det finns goda grunder för att särskilt betona studiehandledningens betydelse för nyanlända elevers lärande. När studiehandledning av god kvalitet erbjuds är det en viktig insats.²¹ Studiehandledning på modersmålet eller elevens skolspråk, ska stödja elever som riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i ett eller flera ämnen.²² Skolverket skriver i sitt stödmaterial om studiehandledning att: *”Samverkan mellan studiehandledare och ämnesläraren är central om studiehandledningen ska ge önskvärt resultat”*.²³ Det är alltså viktigt att samverkan sker på ett genomtänkt sätt för att höja utbildningskvalitén.²⁴ Rektor ansvarar för att skapa möjligheter till pedagogisk samverkan mellan lärare och modersmåls lärare och för att stödinsatser vid behov sätts in i ett tidigt skede.²⁵

Alla elever som bedöms vara i behov av undervisning i svenska som andraspråk har rätt att läsa svenska som andraspråk. Den som oftast har kompetens att göra denna bedömning är den utbildade läraren i svenska som andraspråk. ”Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta

¹⁹ Vetenskapsrådet och Bunar, N. (2010:32) pekar på problemet med att bristande samarbete mellan lärarkategorier riskerar att leda till att modersmålsundervisning och svenska som andraspråk blir separata verksamheter frikopplade från övrig undervisning, vilket missgynnar elevers lärande. Vi vet också att dålig samverkan mellan lärarna på bas- och förberedelseklasser och i mottagningsklasser är en annan missgynnande faktor (Bunar, N. 2010:56).

²⁰ Vetenskapsrådet & Bunar, N. (2010:69-71) och Kursplan i modersmål.

²¹ Skolverket (2013:4), *Studiehandledning på modersmål*. Skolinspektionen (2009: 3) *Kvalitetsgranskning*.

²² Studiehandledning på modersmål, 2013: 4. Elevens rätt till stöd regleras i skollagen 3 kap. 6-12 §§ skollagen. Studiehandledning på modersmål regleras i 5 kap. 4 § skolförordningen.

²³ Skolverket, 2013:6, *Studiehandledning på modersmål- att stödja kunskapsutvecklingen hos flerspråkiga elever*.

²⁴ Skolverket, 2013, *Nyanlända elever i fokus*.

²⁵ Skolverket, 2013: 34, *Studiehandledning på modersmål*, pekar på framgångsfaktorer som medfört framgångsrikt arbete med studiehandledning: - Rektor är ansvarig och engagerar sig i frågan om studiehandledning. - På skolan finns kompetens kring frågor som rör flerspråkighet. - Personalen har utvecklat en samsyn kring mål och syfte med studiehandledningen. - Ämneslärarna tar ansvar och engagerar sig i studiehandledningen. - Personalen skaffar sig kunskaper om elevens tidigare skolgång och ämneskunskaper. - Personalen planerar gemensamt med utgångspunkt i elevens behov.

lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper”.²⁶

För att utvecklas och möta vuxenlivets utmaningar ska varje nyanländ elev, oavsett tidigare skolerfarenheter och kunskapsnivå inom skolans olika ämnen, ges möjlighet till åldersadekvata sociala och kulturella sammanhang.

Uppföljning och utvärdering

För att säkerställa elevers rätt till utbildning ska skolan fortlöpande följa upp rutiner för nyanlända elevers mottagning och introduktion, samt utvärdera effekterna av placeringen för den enskilda eleven. Utvärderingarna kan med fördel användas i ett systematiskt utvecklingsarbete där exempelvis nyanlända elevers behov av modersmålsundervisning, studiehundledning på modersmål, svenska som andraspråk och språkutvecklande undervisning i alla ämnen fokuseras. Ämnesundervisning på andra modersmål än svenska, studiehundledning och språkutvecklande arbetssätt kommer särskilt att vara i fokus för uppföljning i det stadsgemensamma systematiska kvalitets- och likvärdighetsarbetet.

Elevers vårdnadshavare ska, med tolk om så behövs, erbjudas att delta tillsammans med eleven när elevens skolgång diskuteras, följs upp och vidare planeras.

Kompetensutveckling

Det är angeläget att berörda på alla nivåer i organisationen har kunskap om vilka krav på verksamheterna som FN:s konvention om barnets rättigheter ställer, och därmed hur kommun och skola förväntas agera vad gäller nyanlända elevers utbildning och skolgång.

Rektor ska verka för att problematisera skolans värdegrund utifrån ett interkulturellt perspektiv. Genom ett interkulturellt förhållningssätt kan skolans personal skapa förutsättningar som bidrar till att säkerställa nyanlända elevers rätt till utbildning.

För att kunna validera, utveckla och fördjupa nyanlända elevers lärande och kunskaper behöver rektor säkerställa att det finns djupa kunskaper om pedagogisk kartläggning.

Rektor ska inventera behovet av och säkerställa lärarkompetens i ämnet svenska som andraspråk. Kunskap om språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i skolans alla ämnen ska vidareutvecklas hos de lärare som arbetar med nyanlända och flerspråkiga elever. Detta är även viktigt för god samverkan med studiehundledning på modersmål. Det är av stor vikt att ämnesstudierna bedrivs på ett sådant sätt att det stimulerar såväl den ämnesspecifika kunskapsutvecklingen som utvecklingen av det svenska språket.²⁷

Det är också viktigt att rektor säkerställer att all skolans personal är medveten om traumatiska erfarenheters betydelse för kunskapsbildning och skolgång. Då tidig identifiering av sådan problematik är betydelsefull, är det väsentligt att vara lyhörd för om eleven har trauman som påverkar dess situation. En första insats är att koppla in elevhälsan, men vid behov bör skolan även verka för att barnet och/eller familjen slussas vidare till andra instanser inom kommun eller landsting för professionella insatser.

²⁶ Lgr 11, kap 1.

²⁷ Skolverket (2008:18) *Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever*.

Referenser

Antonovsky, Aaron (2005) *Hälsans mysterium*, Natur & kultur.

Bunar, Nihad & Vetenskapsrådet (2010: 16) *Nyanlända och lärande- En forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan*. Hämtad 13 november 2013 från:
http://www.vr.se/download/18.7e727b6e141e9ed702be6a5/1390213067985/2010_06.pdf

FN (1989) *FNs konvention om barnets rättigheter, eller barnkonventionen*. Hämtad 11 december 2013 från: <http://unicef.se/barnkonventionen>

Gustafsson, Lars H.; Lindkvist, Agneta & Böhm, Birgitta (1987) *Barn i krig Rädda Barnen/Verbum Gothia*, Stockholm.

Göteborg (2015) *Förslag till budget 2015 – och flerårsplaner 2016-2017 för Göteborgs Stad*. Hämtad 23 juni 2015 från: http://goteborg.se/wps/wcm/connect/a8b135c8-7e1e-4d25-8948-200d0c931e73/Budgettext+2015_FINAL+NY.pdf?MOD=AJPERES

Regeringen (DS 2013:6), Departementsskrivelse: *Utbildning för nyanlända elever*. Hämtad 15 oktober 2015 från:
<http://www.regeringen.se/contentassets/76377d128389427d81ca85b912fa4b39/utbildning-for-nyanlanda-elever-ds-20136>

- (2014) Proposition 2014/15:45 *Utbildning för nyanlända elever – mottagande och skolgång*. Hämtad 15 oktober 2015 från:
<http://www.regeringen.se/contentassets/493eacd6499d4701855e4bcfd0c5dfcd/utbildning-for-nyanlanda-elever---mottagande-och-skolgang-prop.-20141545>

Skolinspektionen (2009), Rapport 2009: 3, *Utbildning för nyanlända elever- rätten till en god utbildning i en trygg miljö*. Hämtad 6 november 2013 från:
<http://www.skolinspektionen.se/documents/kvalitetsgranskning/nyanlanda-elever/nyanlanda-elever.pdf>

- (2010) Kvalitetsgranskning, Rapport 2010:16, *Språk och kunskapsutveckling för barn och elever med annat modersmål än svenska*. Hämtad 6 november 2013 från:
<http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/sprak-kunskapsutveckling/kvalgr-sprakutv-slutrapport.pdf>

Skolverket (2008) *Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever*. Hämtad 9 september 2013 från:
<http://www.malmo.se/download/18.5d8108001222c393c00800051758/Allm%C3%A4nna%2Br%C3%A5d%2BF%C3%B6r%2Butbildning%2Bav%2Bnyanl%C3%A4nda%2Belever.pdf>

- (2011) *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Hämtad 15 oktober 2015 från: http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FBlob%2Fpdf2575.pdf%3Fk%3D2575
- Skolverket (2011) *Kursplan i modersmål*. Hämtad 15 oktober 2015 från:
<http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/grundskoleutbildning/grundskola/modersmal#anchor1>
- (2013) *Studiehandledning på modersmål, att stödja kunskapsutvecklingen hos flerspråkiga elever*. Hämtad 11 december 2013 från:
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=3038>
- (2013) *Nyanlända elever i fokus*. Hämtad 13 januari 2014 från:
http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.210746!/Menu/article/attachment/Nyanlanda_informationsfolder.pdf

Socialstyrelsen (2013) *Ensamkommande barns och ungas behov- En kartläggning*. Hämtad 15 oktober 2015 från: <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19276/2013-11-37.pdf>

- (2015) *Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar, maj 2015*. Hämtad 15 oktober 2015 från:
<http://www.socialstyrelsen.se/SiteCollectionDocuments/ensamkommande-barn-2015.pdf>

Svensk författningssamling (2010) *Skollagen 2010:800*. Hämtad 6 november 2013 från:
http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskförfattningssamling/Skollag-2010800_sfs-2010-800/

Checklista

Göteborgs Stads riktlinjer för nyanlända elevers rätt till utbildning

Mottagande

INSATS	ANSVAR
Skolan har en flexibel organisation som möter en variation i tillströmning av nyanlända elever.	Huvudman
Skolan har rutiner för att garantera papperslösa elevers anonymitet och utbildning.	Huvudman
Skolan har handlingsplan för mottagande och introduktion utifrån kommungemensamma riktlinjer, känd av all personal i skolan.	Rektor
Eleven får lättillgänglig och översatt information om hur anmälan till skola och fritidshem ska ske.	Rektor
Vid all kommunikation erbjuds tolk.	
Eleven får information om det fria skolvalet.	Rektor
Eleven och vårdnadshavare/god man ges ett introduktionssamtal på modersmål eller skolspråk.	Rektor
Eleven ges ett hälsobesök.	Rektor
Bedömning påbörjas skyndsamt och beslut om placering skall vara klart inom två månader efter elevens ankomst till skolan. Om det föreligger misstanke om att eleven är i behov av särskilt stöd initierar rektor ytterligare utredning.	Rektor
Elev placeras i årskurs som är lämplig med hänsyn till ålder, förkunskaper och personliga förhållanden i övrigt.	Rektor
Elev som saknar tillräckliga kunskaper i svenska språket för att kunna följa och tillgodogöra sig ordinarie undervisning ska delvis, om rektor så beslutar, få undervisas i förberedelseklass.	Rektor

Introduktion

INSATS	ANSVAR
Eleven och vårdnadshavare/god man inbjuds till dialog kring det svenska skolsystemet, skolans rutiner, värdegrund, mål och arbetsätt. Tolk deltar.	Rektor
Eleven och vårdnadshavare/god man får information om elevens rätt till plats på fritidshem.	Rektor
Skolan har rutiner för elevens introduktion i ordinarie undervisning och ämnen.	Rektor
Eleven får en preliminär individuell planering.	Rektor
Skolan har former för att särskilt uppmärksamma de behov som ensamkommande barn är i.	Rektor
Skolan samarbetar med olika berörda parter, tex föreningar i närsamhället, sociala myndigheter, barnmedicin och flyktingbarnteam.	Rektor

Individuell planering

INSATS	ANSVAR
Elevens kunskapsutveckling kartläggs kontinuerligt på elevens starkaste språk.	Rektor, lärare
En elevs undervisning i förberedelseklass i visst ämne ska avbrytas så snart eleven bedöms ha tillräckliga kunskaper i svenska för att på heltid kunna delta i undervisningen.	Rektor, lärare
Tydliga rutiner finns för övergångar.	Rektor
Undervisningen skall planeras och undervisningstid fördelas mellan ämnena, med hänsyn till individens behov.	Rektor, lärare
Vid behov utöka svenska med hjälp av prioriterad timplan under maximalt ett år.	

Undervisning

INSATS	ANSVAR
Eleven erbjuds en inkluderande lärmiljö så att integration och social inkludering möjliggörs.	Huvudman, rektor, lärare
Elevens garanterade undervisningstid säkerställs.	Rektor
Undervisning utgår från höga förväntningar på elevens förmågor och resultat.	Lärare
Undervisning utgår från bedömning av elevens kunskaper och erfarenheter.	Lärare
Eleven ges möjlighet att påverka sin utbildning och undervisningssituation med utgångspunkt i egna erfarenheter och behov.	Lärare
Skolan bedriver kunskaps- och språkutvecklande undervisning i alla ämnen.	Lärare
Eleven erbjuds modersmålsundervisning.	Rektor
Eleven får studiehandledning på sitt starkaste skolspråk.	Rektor
Eleven får undervisning i svenska som andraspråk.	Rektor
Pedagogisk personal samverkar kring varje elev.	Rektor, Sva-lärare, ämneslärare, studiehandledare, modersmålslärare
Eleven ges möjlighet till åldersadekvata sociala och kulturella aktiviteter.	Rektor, lärare

Uppföljning och utvärdering

INSATS	ANSVAR
Effekterna av de kommunala riktlinjerna för nyanländas elevers rätt till utbildning utvärderas.	Huvudman
Nyanlända elevers måloppfyllelse följs upp och analyseras.	Huvudman, rektor
Tillgång på svenska som andraspråkskompetens och behöriga lärare i detta ämne kartläggs.	Huvudman, rektor
Rutiner för nyanlända elevers mottagande och introduktion följs upp.	Rektor
Vårdnadshavare och tolk erbjuds att delta när fortsatt skolgång följs upp/ planeras med eleven.	Rektor

Kompetensutveckling

INSATS	ANSVAR
Personalens behov av kompetensutveckling är identifierad.	Rektor, Huvudman
Genom kompetensutvecklingsinsatser säkerställs att skolans personal har kunskap och arbetssätt som garanterar nyanlända elevers rättigheter i enlighet med Göteborg Stads riktlinjer för nyanlända elever.	Rektor